

domość niezwykłego i niczym niezasłużonego obdarowania, właśnie w Jezusie Chrystusie. Autor pomaga to zrozumieć i przeżyć w duchu wdzięczności za Krzyż. Po lekturze studium ks. prof. dr. hab. Marcina Składanowskiego jeszcze raz potwierdza się prawda, że „chrześcijaństwo nie ma znaku piękniejszego niż Krzyż” (s. 301).

Prezentowana książka jest ważną analizą, przydatną także w płaszczyźnie teologii moralnej, tak ogólnej jak i szczegółowej. Dotyka ona bowiem zwłaszcza wielkiego tematu cierpienia, a więc jednego z elementów egzystencjalnych każdego człowieka. Szeroki kontekst, wybrzmiewający szczególnie w twórczej analizie cierpienia samego Boga, zwłaszcza w paschalnym misterium Jezusa Chrystusa, daje ważne argumenty do pochylenia się nad tym dynamicznym rozeznaniem naukowym. Niestety to zagadnienie zazwyczaj prezentowane jest w formie dość uproszczonej, mało sięgającej do autentycznych realiów posługi humanizmu, którą niesie Krzyż Jezusa Chrystusa. Staurologia ma także szczególnie szerokie odniesienia do teologii moralnej.

PIOTR KOPIEC

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2018.65.7-15>

TEOLOGICZNE INTERPRETACJE WYZWAŃ WSPÓŁCZESNOŚCI

Marek JAGODZIŃSKI (red.), *Kwestie dyskutowane w teologii dzisiaj*, Radom: Wydawnictwo Diecezji Radomskiej 2017, ss. 424. Seria: Theologia Radomiensis, tom XIV. ISBN 978-83-61147-66-4.

Gwałtowne zmiany, jakim podlegają współczesne społeczeństwa i współczesna kultura, multiplikują liczbę pytań dotyczących ich kondycji. Znajduje to odzwierciedlenie w teologii, która musi mierzyć się z pojawiającymi się nowymi wyzwaniami dotyczącymi moralności i teorii poznania. Ciągła interpretacja prawdy ewangelicznej, tak by była ona zrozumiała w aktualnym kontekście historycznym, jest wszak aspektem misyjnego nakazu Kościoła, co dobitnie ujmuje punkt 44 konstytucji *Gaudium et spes*: „Sprawą całego Ludu Bożego, zwłaszcza duszpasterzy i teologów, jest wsłuchiwać się z pomocą Ducha Świętego w różne głosy współczesności, rozróżniać je

Dr hab. PIOTR KOPIEC – teolog ekumenista i socjolog, adiunkt Katedry Teologii Protestantckiej KUL, interesuje się teologią protestancką, zwłaszcza współczesną, oraz procesami społecznymi i kulturowymi związanymi z epoką ponowoczesną; adres do korespondencji – e-mail: petrko@kul.pl

i tłumaczyć oraz osądzać w świetle słowa Bożego, aby Prawda objawiona mogła być ciągle coraz głębiej odczuwana, lepiej rozumiana i stosownie przedstawiana”. Dlatego też należy powitać z zadowoleniem wysiłki teologów przyczyniające się do naświetlenia zagadnień stanowiących przedmiot kontrowersji czy dyskusji w eklezyjalnej i pozaeklezyjalnej przestrzeni publicznej. Takim wkładem do polskiej biblioteki teologicznej jest monografia zbiorowa teologów pochodzących ze środowiska radomskiego, przygotowana pod redakcją ks. prof. Marka Jagodzińskiego. Tytuł książki: *Kwestie dyskutowane w teologii dzisiaj* dobrze oddaje zamierzenie jej autorów, sugerujące pomoc czytelnikowi w przyjęciu i zrozumieniu teologicznej teorii dotyczącej aktualnych sporów i dyskusji.

Przymiot aktualności jest najważniejszym, ale nie jedynym łącznikiem między poszczególnymi rozdziałami monografii. Jest to zbiór dziewięciu artykułów, penetrujących różne sfery teologii, których już przegląd tytułów narzuca bardzo ważne spostrzeżenie; wszystkie mianowicie posiadają bardzo duże odniesienie pastoralne, dotyczą tematów, z którymi duszpasterz i teolog stykają się w swej codziennej pracy, objaśniając relewantne nauczanie Kościoła w odpowiedzi na stawiane pytania. Redakcja monografii przyjęła więc na siebie funkcję eksplikatywną oraz, konsekwentnie, mistagogiczną.

Pierwszy problem poruszony w książce został ujęty w formie pytania, stanowiącego jednocześnie tytuł pierwszego artykułu, a mianowicie *Czy Bóg Starego Testamentu jest miłosiernym Ojcem?* autorstwa Edwarda Sienkiewicza. Opracowanie zawiera teologiczną analizę tekstów biblijnych dotyczących tak często poruszanego w dyskusjach i nacechowanego niekiedy wątpliwościami pytania o obraz Boga w Starym Testamencie. Pochodną głównego zamierzenia jest biblijna interpretacja zakresów znaczeniowych pojęć miłości i miłosierdzia, dostarczająca odpowiedzi na kolejny teologiczny problem wywołujący duże zainteresowanie.

Do burzliwej dyskusji wywołanej opublikowaniem encykliki papieża Franciszka *Amoris laetitia* odniósł się Jarosław Wojtkun, autor następnego artykułu, zatytułowanego *Sytuacja osób rozwiedzionych, żyjących w związkach cywilnych, wobec sakramentów. Przegląd komentarzy na temat ósmego rozdziału „Amoris laetitia”*. Artykuł bardzo czytelnie prezentuje recepcję treści encykliki, opisuje, jak została ona odniesiona do szczególnie ważnego dziś problemu pastoralnego, jakim jest dopuszczenie do uczestnictwa w sakramentach osób rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach, jasno nakreśla również dwa główne stanowiska interpretacyjne, które powstały w Kościele po opublikowaniu wspomnianej encykliki.

Zagadnienie uzdrowienia i przebaczenia międzypokoleniowego jest przedmiotem dwóch kolejnych artykułów: Marka Jagodzińskiego *Czy istnieje kwestia przebaczenia międzypokoleniowego* oraz Sławomira Plusy *Między grzechem a zranieniem. Wokół uzdrowienia międzypokoleniowego*. Porządek zestawienia obu opracowań obok siebie nie jest zapewne przypadkowy, gdyż nieco odmienna ocena kategorii uzdrowienia międzypokoleniowego odzwierciedla również teologiczną dyskusję, która toczy się na

ten temat. Obaj autorzy szczególne znaczenie w kształtowaniu oceny przypisują duszpasterskim konsekwencjom praktyk tak modlitwy o uzdrowienie międzypokoleniowe, jak i przebaczenia międzypokoleniowego.

Kolejne opracowanie otwiera tę część książki, na którą składają się trzy przeredagowane wersje prac magisterskich napisanych pod kierunkiem redaktora książki, Marka Jagodzińskiego. Tłumaczy to w jakiś sposób obszerność tych artykułów.

Pierwszy z tych tekstów to bardzo obszerny artykuł Macieja Szymańskiego, zatytułowany *Nauczanie Magisterium Kościoła od Pawła VI do Jana Pawła II w kwestii kapłaństwa urzędowego kobiet*. Autor w rzetelny sposób systematyzuje nauczanie Kościoła katolickiego odnośnie do kwestii udzielania święceń kobietom. Analizuje argumentację podaną w najważniejszych wyróżnionych dokumentach dotyczących tego zagadnienia, wśród których wymienia przede wszystkim deklarację Kongregacji Nauki Wiary o dopuszczeniu kobiet do kapłaństwa urzędowego *Inter insigniores* i list apostolski Jana Pawła II *Ordinatio sacerdotalis*. Systematyczność opracowania wyraża się w przyjętej strukturze, która budowania jest wokół rangowo uszeregowanych zagadnień. Autor wychodzi od odróżnienia kapłaństwa hierarchicznego i kapłaństwa wspólnego, wskazując, że mimo istnienia między nimi genetycznej zależności, to różnią się one między sobą istotowo. Prezentuje w ten sposób doktrynę katolicką w odróżnieniu od ujęć niektórych Kościołów poreformacyjnych, które wprowadziły ordynację kobiet, odwołując się między innymi do zasady kapłaństwa powszechnego. W kolejnym stopniu wnioskowania omawia wewnętrzny, teologiczny „porządek” Kościoła, w którym wszyscy jego członkowie wszczępieni są w Chrystusa, tworząc hierarchiczną strukturę funkcji. Nie oznacza to jednak, co autor artykułu ściśle zastrzega, że święcenia kapłańskie można ujmować funkcjonalnie.

Kolejny z artykułów opierających się na przeredagowanej wersji pracy magisterskiej nosi tytuł *Antytrynitaryzm w doktrynie Świadców Jehowy*. Autorem opracowania jest Szczepan Kowalik. Tytuł bardzo wyraźnie wskazuje na obszar tematyczny poruszony w tekście, trzeba jednak powiedzieć, że autor korzysta z okazji, aby przedstawić także inne elementy nauczania Świadców Jehowy. Ponadto czytelnik poinformowany zostaje o podstawowych opracowaniach doktryny tego wyznania w polskiej literaturze teologicznej. Należy zaznaczyć, że zagadnienie to wciąż jest niezmiernie istotne, nawet jeśli weźmie się pod uwagę podstawowy fakt statystyczny: Świadkowie Jehowy są trzecim pod względem liczebności wiernych wyznaniem w Polsce, co – biorąc pod uwagę ich aktywność misyjną – oznacza, że przeciętny katolik może zetknąć się z innym systemem teologicznym właśnie podczas spotkania ze jehowitą. Charakterystyczna dla tego systemu millerystyczna i millenarystyczna etiologia, a także specyficzna teoria etyczna, odrzucająca wiele rozwiązań społeczno-politycznych (na czele z utożsamianiem ONZ z bestią), nieodmiennie wywołują zainteresowanie innych. Warto tu wspomnieć, że wiele z tych idei podzielane jest przez konserwatywne wspólnoty ewangelikalnych chrześcijan, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, ale także w Polsce.

Trzecim artykułem będącym przeredagowaną wersją pracy magisterskiej jest tekst *Aspekty teologiczne ewolucjonizmu chrześcijańskiego w ujęciu arcybiskupa Józefa Życińskiego (1948-2011)* autorstwa Damiana Żabickiego. Opracowanie erudycyjnie przybliży nauczanie zmarłego przed kilku laty ordynariusza lubelskiego. Przedstawia trudną tematykę chrześcijańskiej interpretacji ewolucjonizmu w ujęciu Józefa Życińskiego. Ukazuje również naukowe dzieło lubelskiego filozofa w perspektywie jego postawy dialogicznej, myśliciela i duszpasterza, który zwracał uwagę na niebezpieczeństwo jakichkolwiek fundamentalizmów.

Rozdział autorstwa Damiana Żabickiego rozdziela dwa krótsze artykuły. Pierwszym z nich jest opracowanie wspomnianego już Sławomira Płusy. W swym drugim tekście, zatytułowanym *Pentekostalizm czy odnowa charyzmatyczna Kościoła?*, autor odnosi się do niewątpliwie jednego z najważniejszych fenomenów religijnych ostatniej dekady, jakim jest gwałtowny rozwój wspólnot charyzmatycznych w Kościele katolickim. Artykuł zawiera krótki rys historyczny pentekostalizmu, wywodzącego się z protestantyzmu, oraz przedstawia historyczne początki katolickiej odnowy charyzmatycznej, następnie omawia pokrótce znaczenie chrztu w Duchu Świętym, wreszcie odnosi się do bardzo ożywionej dyskusji, która odbywa się w ostatnich latach w aulach konferencyjnych i we wnętrzach świątyń. Dyskusja ta ogniskuje się wokół pytania, czy rozkwit katolickiej odnowy charyzmatycznej nie oznacza pentekostalizacji bądź protestantyzacji Kościoła.

Ostatnim rozdziałem książki jest tekst jej redaktora, Marka Jagodzińskiego. Artykuł nosi tytuł *Teologiczna ocena „bioenergoterapii”*. Zamierzeniem autora jest ocena wykorzystywania zjawisk bioenergoterapeutycznych, zwłaszcza wobec, z jednej strony, ogromnego zainteresowania tematyką w całym społeczeństwie, z drugiej zaś bardzo ostrego, wewnątrzkościelnego sporu teologicznego na ten temat. Autor z rozmachem przechodzi od przedstawienia etymologii samego pojęcia bioenergoterapii, przez nakreślenie stanu wiedzy dotyczącej tego zjawiska, jego interpretacji pozateologicznych i teologicznych, następnie przez przybliżenie fenomenowi bioelektroniki oraz kontrowersji związanych z transplantacją organów, po zrelacjonowanie realistycznej koncepcji praw przyrody Stoegera, zwracającej uwagę na ich „epistemologiczny” status; to że są one opisem, a nie źródłem prawidłowości natury. Bardzo interesujący proces wnioskowania przygotowuje hermeneutyczny fundament pod wnioski, będące jednocześnie postulatami, stwierdzające mianowicie, że zjawisk związanych z psychotroniką, bioenergoterapią i innych, wymykających się znanym metodom poznania nie można bezrefleksyjnie odrzucać, zaślanając się światopoglądem naukowym czy teologią. Efektem braku rzetelnej i prowadzonej bez uprzedzeń debaty na ten temat może być szereg postaw dalekich od chrześcijańskiego ideału, takich jak utwierdzenie światopoglądu materialistycznego czy też niepotrzebne przyporządkowywanie zjawisk naturalnych zjawiskom demonicznym.

Niewątpliwie książka jest bardzo interesującym i cennym wkładem do biblioteki polskiej współczesnej literatury teologicznej, tak ze względu na dobór tematów, jak

i poziom ich opracowań. Teologom i duszpasterzom dostarcza ważnego narzędzia pomagającego formułować odpowiedzi na pytania, które są im stawiane w coraz bardziej komplikującej się codzienności. Nie ustrzegła się jednak pewnych braków. W niektórych artykułach tworzących monografię zwracają uwagę niestaranności redakcyjne, zwłaszcza duża liczba literówek. Ponadto, również od strony redakcyjnej, warto byłoby bardziej „umiędzynarodowić” poszczególne opracowania poprzez dodanie przynajmniej spisu treści w języku angielskim. Pewien niedosyt budzi również wprowadzenie do książki, które mogłoby być nieco bardziej rozbudowane. Wymienione zarzuty nie wpływają jednak znacząco na wartość książki. Jest ona, jak już zaznaczono, bardzo cennym narzędziem dla każdego teologa i interesującą lekturą dla wszystkich poszukujących odpowiedzi na specyficzne pytania teologiczne powstające w codziennych sytuacjach.